

Hozzászólás

Nógrád zenei problémáihoz

Nógrád megye zenei életének aktuális kérdéseit Tóth Csaba és Rozgonyi István és az utánuk következők mélyrehatóan és lelkiismeretesen elemzik. Hozzászólásomat tehát nem kívánom terjengőssé tenni jó néhány helyes megállapításuk ismételgetésével. Ezért három — egymással összefüggő — témával kívánok foglalkozni: 1. A zenével foglalkozó együttesek közötti kapcsolat, és az együttesek közötti kapcsolat, és az együttesek kapcsolata a megye közönségével. 2. Az amatőrizmus kérdése, különösen a zenekari amatőrizmus és ennek tükrében a salgótarjáni szimfonikus zenekar helyzete és perspektívája. 3. A műsorpolitika.

1. Nem speciálisan Nógrád megyei jelenség, sajnos országos érvényű tapasztalat, hogy a zenei együttesek belterjes életet élnek. A működő zenekarokat — tisztelet a csekély számú kivételnek — a karéneklés nem inspirálja a zene szélesebb körű megismerésére, zenehallgatásra. A muzsikával való kapcsolatuk kimerül saját fellépéseikkel és az azokra való felkészüléssel. Egymást sem hallgatják (gyakran még a fesztiválokon sem), nemhogy szimfonikus zenét, kamarazenét vagy szólólistákat hallgatnának, akiket, ha nem is bőségesen, de tisztességes számban kínál a megye hangversenyváltója. Nem erdeklődnek egymás munkája iránt, még olyan esetekben sem, mikor a karmesterük közös. Pedig igen szerény becslésem szerint, ha pl. Salgótarjában az énekkarok és a fúvószenekarok tagjai hangversenyre is járnának, ez 60–100 személlyel növelné átlagban a koncertek látogatottságát. Tényként kell elfogadnunk, hogy a zene ez idő szerint még messze van Nógrádon attól, hogy társadalmi ügy legyen. Természetesen ez sem megyénk specialitása.

Naivitás is volna elvárni, hogy a zene valaha is olyan mérvű közérdeklődés tárgya legyen, mint mondjuk a futball, de helyes műsorpolitikával és jó propagandával célul tűzhetnénk ki, hogy mintegy másfél évtized leforgása alatt megteremtjük az állandó hangverseny-látogatók 500–1000 főnyi tábort. E cél elérésének első és legfontosabb előfeltétele, hogy azok, akik csinálják a zenét, tanúsításnak érdeklődést az élő zene változatos megjelenési formái iránt.

Ki legyen a zene propagandistája, ha nem maga a zenész, kórusénekes, zenetanár, énektanár. Nincs szükség új szervezet, formára. Kitűnő keret erre a tevékenységre a KÓTA. Teremtünk hát meg a muzsikuskok tevékeny baráti körét, akkor majd lesz eredményesen működő zenekarátok köre is. Természetesen, ez sem oldana meg mindent, de előrelépést jelentene a zene közügygé válásának útján.

2. Amatőrizmus. Az amatőrzenekarok tagjai — országszerte — díjazást kapnak a próbákon, hangversenyeken való részvételért. Az ún. félfüggetlenített zenekarok havi fizetésben részesülnek. Nem amatőrök tehát? De igenis azok, mert főfoglalkozásuk mellett, amelyből élnek, kevés szabad idejüket feláldozva, nemegyszer munkahelyük meg nem értésével küzdve, vállalják a zenekari munkát olyan szerény díjazásért, melynek összegét legtöbbször sokkal könnyebben meg tudnák keresni más módon. Tehát végső fokon a zenélés szeretete hozza őket a zenekarba, arról nem is szólva, hogy próbadíjukból kell fedezniük saját hangszereik karbantartását (nádak, húrok stb.).

Furcsa amatőrizmus ez! A közönség és a hangversenyeket rendező Filharmónia ugyanis elvárja (és az ő szempontjukból jogos az igény), hogy a heti egy-két próbát tartó, egész napi munkájuk után próbáló, szabad napjukat feláldozó együttesek elérjék vagy megközelítsék a naponta rendszeresen próbáló, hangszerükből élő hivatásos együttesek előadási színvonalát. Magyarán: amatőrrelátottság és -foglalkoztatottság mellett profi teljesítményt várnak az öntevékeny zenekaroktól.

Ennek az elvárásnak az összeszokottabb együttesek egy része nagyjából meg is felel, mert a rutint és az esetleg szerényebb hangszerstudást gyakran pótolja a lelkesedés és a zenével való azonosulás vágya.

Persze, éppen a kevés próba, kevés fellépés, tehát a rutin hiánya miatti lámpaláz nagyobb hibaszázalékkal veszélyeztet, így kitűnően sikerült produkciók közé óhatatlanul búcsúszhatnak mélyen forma alatti teljesítmények is.

A salgótarjáni szimfonikus zenekar figyelemre méltó eredményeket mutathat fel. Rövid tíz év alatt a zenekar együttesé kovácsolódtott, a vidék legjobb amatőr zenekarai között tartják számon, amint erről egyre több sajtó- és rádiókritika, tekintélyes muzsikuskok véleménye is tanúskodik.

Csakhogy . . .

Csakhogy az elért eredményeket meg is kell tartani. Köz hely, hogy megtartani-továbbfejlődni. Amely pillanatban a fejlődés megáll, szükségszerűen bekövetkezik a hanyatlás. Három dolog kell alapvetően a fejlődéshez: rendszeres próbák, rendszeres hangversenyezés, rendszeres személyi továbbfejlesztés.

A rendszeres próbák megvannak. A rendszeres hangversenyezéssel már baj van. Az Országos Filharmónia évi maximális tizenkét fellépést tud biztosítani. Ahhoz, hogy a hangversenyezés rendszeresnek legyen mondható, évi minimum húsz hangverseny kell. Két okból: azért, mert a zenekar így tudja rutinját fenntartani, mert a zenekar azért van, hogy szerepeljen, hogy betöltse azt a fontos közművelődési funkciót, amiért létrejött. És itt már sajnos anyagi gon-

dok szólnak közbe. Eddig ugyanis a zenekar a megye segítségével hasznos hangversenyeket adhatott Nógrád néhány olyan helyén, ahová a Filharmónia révén nem juthatott el, és eleget tudott tenni megtisztelő meghívásoknak más megyékben és Budapesten.

Az együttes jelenlegi pénzellátottsága mellett viszont ezek a „saját” hangversenyek nem férnek bele a költségvetésbe. Ez bizony visszaesés a zenekar munkájában és a megye kulturális életében egyaránt.

A rendszeres, tervezési személyi fejlesztésnek ugyancsak anyagi okok állnak útjában. A zenekarból különböző okok miatt eltávoztak, vagy hosszabb időre kimaradnak tagok. (Évi átlagban három-négy.) Ezek pótlása „kapásból” lehetetlen, viszont adva volna a fejlesztés azokkal a fiatal képzett művésztanárokkal, akik a zeneiskolák igen üdvös fejlődése folyamán megyénkbe kerülnek. Ezek a friss erők erősítik a zenekart, — azaz erősítik, ha helyet kapnának az együttesben. Ez azonban a szűk anyagi keretek miatt egyre nagyobb nehézségekbe ütközik. De, ha ezek a fiatal, jól képzett muzsikuskok kívülrekednek a zenekaron, elkedvetlenednek, eltávoznak a megyéből, vagy eleve nem is szerződnek ide. Keresnek — és találnak — olyan helyet, ahol zenekari munka is vár rájuk, ahol saját művészi fejlődésüket jobban látják biztosítva.

Ez a folyamat — ha egyszer megindul — már nemcsak a zenekart érinti. Szegényíti a zeneoktatást, énekoktatást, visszaveti a fiatalok zenei nevelését, elsorvasztja a jövő hangverseny-látogató közönségének igazi magvát, megtizedeli a zenélő fiatalok soraikat. A jelenlegi kényszerűen takarékos pénzgazdálkodás mellett nem idősebb a megyei ellátmány növelését reklámozni.

De idősebb — mert hosszú évek óta megoldatlan — az üzemek, intézmények, társadalmi szervezetek patronáló szerepéről beszélünk. A zenekar szinte megalakulása pillanatától ajánlgatja közreműködését az említett helyekre — sajnos, sűrű eredménnyel. (Volt ugyan az elmúlt években a megyei KISZ-nek egy jó kezdeményezése, amely több hangversenyre teremtett lehetőséget, csak hogy aztán abamaradt. És volt 1930-ban a megyei KPVD SZ rendezésében és finanszírozásában egy nagy sikerű opera-operett estünk. Ez lényegében minden). Vajon valóban megoldhatatlan volna, hogy a nagyobb üzemek, intézmények, társadalmi szervezetek anyagilag, esetleg szállítóeszközzel támogassák a zenekart, azért, hogy dolgozóiknak, tagjaiknak hangversenyeket biztosítsanak? Csak nyerne vele a megye közönsége.

Es itt csatlakoznom kell Tóth Csaba megállapításához, hogy nem is anyagi, hanem szemléleti kérdéssről van szó, arról, mikor költjük el a kultúrára szánt pénzt célszerűen és közhasznúan! Mert nem nagy összegről van ám szó! Ha például csak öt nagyobb üzem, intézmény támogatná évi tíz-húsz ezer forinttal a zenekar működését, ez hat-tíz pluszhangversenyt jelentene egy szezonban — és talán nem állna elő olyan helyzet, hogy a zenekarnak le kell mondania egy budapesti felkérést, mert nincs hater ezer forintja utiköltségre.

3. Végül a műsorpolitikáról néhány szót, s csak a felőnthangversenyekkel kívánok foglalkozni. Régi vita a könnyűzene és a szimfonikus zene viszonya. Sokak tapasztalatával egyezik az a véleményem, hogy az úgynevezett fokozatos közönségnevelés kudarca itélt kísérlet. A könnyűzenétől (ezen az operetteket értem egészen a Strauss-valserekig) nem vezet út a szimfonikus zenéhez. Mindkettőnek megvan a maga közönsége. Talán még a népszerű operák jelenthetnek törékeny hidat a kettő között. Nagy kár volna viszont figyelmen kívül hagyni, hogy a klasszikus operett (Lehár, Kálmán, Offenbach stb.) nagy közönséget vonz. Ezt a közönségigényt saját erőnkől kellene kielégítenünk, mert az operett kivételesen a Filharmónia profilján. (Hiba!!!)

Megint anyagi kérdéssel állunk szemben pontosabban könyvelési kérdéssel. Jelenleg ugyanis hiába rendeznénk például a megyei művelődési központban mondjuk évi két operettestet, (amit szívesen örömezt tennének, amellyel majdnem biztos, hogy telt házat vonzana), a zenekar anyagilag csak veszítené (próbák, szállítás stb.), mert a bevétel más költségvetési rovatba kerül és nem fordítható közvetlenül a zenekar működtetésére. Találni kellene a fentebb felvetett patronálási rendszerrel összekapcsolva — módot arra, hogy a zenekar ilyen formán is segíthessen eltartani önmagát.

Meggyőződésem, hogy az igények és lehetőségek igyszerető és lelkiismeretes felmérésével, céltudatos, de rugalmas tervezéssel a jelenlegi szigorúbb gazdasági mutatószámok mellett is előbbre tudjuk vinni a zene ügyét Nógrádon.

Róna Frigyes

Amint rendszeres olvasóink tapasztalhatják, lapunk figyelemmel kíséri Nógrád megye művészeti életének alakulását, s a magunk eszközeivel tevékenyen részt is vállalunk fejlesztésében. Korábbi számainkban ennek jegyében kezdeményeztünk vitát szűkebb pátriánk zenei életéről. Ha a hozzászólások vékonyan csordogáltak is, a megjelent álláspontok és javaslatok — hasznosulásuk esetén — jó szolgálatot tehetnek. A Bartók-év végén, Kodály centenáriumának előestéjén a kérdések továbbra is nyitottak, ha a vitacikknek közlését lapunk befejezettnek is tekintti. — A szerk.